

14. Cowie A.P., Mackin R/ Oxford Dictionary of Current Idiomatic English // In 2 volumes. – Oxford University Press, 1984. [ODCIE]
15. Longman Dictionary of Contemporary English // Longman Group Ltd., Harlow and London, 1978. [LDCE]
16. Longman Dictionary of English Idioms // Longman group Ltd., Bath < 1978.
17. Seidl J., McMordie W. English idioms and how to use them // М.: Высш. Школа, 1983.
18. The Advanced learner's Dictionary of Current English // By A.S.Hornby et al. – Second edition. London, Oxford Univ. Press, 1967. [ALD]
19. The Concise Oxford Dictionary of Current English // Fourth edition. Edited by H.W.Fowler and F.G.Fowler. – Oxford Univ. Press, 1956. [COD]
20. Webster's New World Dictionary of the American Language // Encyclopedic edition. In 2 volumes. The World Publishing Company. – Cleveland & New York, 1964. [WNWD]

УДК 811.111'373

С.М. Замашина,

*Рівненський державний гуманітарний університет,
м. Рівне*

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КОМПОНЕНТ ЛЕКСИКИ З ПОЗНАЧЕННЯМ КОЛЬОРУ

У статті вміщено матеріал, який висвітлює деякі аспекти соціокультурного компоненту кольору та їхнє відображення у лексиці англійської мови. Матеріал може бути використаний при вивченні проблем міжкультурної комунікації і психолінгвістики.

Some aspects of social and cultural components of colour and their reflection in English word-stock are in the focus of the article. This information may be useful in the investigation of cross-cultural communication and psychological linguistics.

Актуальність даної теми диктується сучасними умовами глобалізації і тісних міжкультурних контактів і полягає у висвітленні соціокультурного компоненту, знання якого сприятимуть адекватному взаєморозумінню представників різних національних культур.

Мета статті – висвітлити специфіку соціокультурного компоненту лексики з позначенням кольору.

У мовознавстві проблема позначень кольору розглядається у галузі порівняльного мовознавства (О. Коваль-Костинська, Н. Пелевіна), етнолінгвістики (А. Вербицька, Г. Яворська), психолінгвісти-

ки (Т. Ковальова, Р. Фрумкіна), перекладознавства (Р. Зорівчак, І. Ковальська), лексикології (Н. Бахіліна, В. Муряков), семасіології (Р. Алімпієв, А. Висоцький, Л. Грибова, А. Кириченко, Ж. Соколовська). Однак не достатньо ґрунтовно досліджена національно-специфічна символіка кольору.

Соціокультурний компонент в історичному розрізі розглянула О. Першукова [3] і запропонувала з огляду на сучасний підхід у вивченні іноземних мов, який ставить метою формування комунікативних навичок і вмінь, монокультурний підхід поєднувати з міжкультурним.

Соціокультурна метафорика позначень кольору на прикладі білого і чорного детально характеризується у книзі Г.А. Антипова та ін. “Текст як явище культури” [1] і С. Тер-Мінасової “Мова і міжкультурна комунікація” [4].

У науковій системі понять про колір виділяється безліч його відтінків, тому точного числа їх назвати неможливо. У мовній моделі об’єктивного колірному простору виділяють одинадцять основних найменувань: білий, чорний, червоний, жовтий, зелений, синій, рожевий, оранжевий, пурпурний, сірий, коричневий. Вони сформували каркас колірних уявлень людини про розмаїтість колірних ознак і закріпились як базові складові номенклатури мовної системи.

Соціокультурний компонент характеризується національно-культурними особливостями сприйняття кольору певного народу і його відображенням у мові. Психолінгвіст О.Залевська, використовуючи метод асоціативного експерименту, показала відмінності в асоціаціях мовних особистостей різних національностей на слова зі значенням кольорів [2].

Найбільш частотною була асоціація на слово-стимул білий у росіян сніг, казахів – молоко, узбеків – бавовна, на жовтий – у росіян, українців – осіннє листя, французів – ячний жовток, золото, американців – масло, англійців – сонце, узбеків – просо.

Цікавим є номінативне значення білого в англомовній культурі як кольору пір’я лебедів. Поясненням-припущенням цьому є традиція *swan upping* (клеювання лебедів на річці Темза у Лондоні).

Символічне значення кольору пояснюється низкою причин, серед яких виділяються історичні.

Жовтий за часів фашизму в Німеччині мав додаткове значення презирливого ставлення: жовті зірки прикріпляли до одягу євреїв, а жовті капелюхи були знаком банкрутства.

Через метонімічний перенос за кольором одягу фашистів прикметник *коричневий* отримав конотацію фашистський.

Червоний на території колишнього СРСР мав значення комуністичний, радянський. У Франції цей колір за часів французької революції 18 ст. був символом революції (повстанців), а білий – колір Бурбонів був символом контрреволюції.

Рожевий в Америці асоціюється з косметикою, що пояснюється популярністю торгової марки *Meri Кей*, вироби якої мають рожевий колір упаковки.

Білий з блакитним є образливим для арабів (оскільки це кольори прапору недружньої країни Ізраїлю).

Іншою причиною символічності кольорів служить культурна інтерпретація емоційних переживань. Так, чорний на Заході символізує смерть (оскільки поглинає решту кольорів) і є кольором трауру. Однак в українських народних повір'ях смерть приходить у подібні жінки в білому. Білий – колір смерті у країнах Сходу, так як відбиває всі кольори і нічого не відображає.

Жовтий колір у багатьох культурах асоціюється з багатством. На Сході жовтий пов'язують з довголіттям, тому люблять у Китаї і Японії. В українській культурі жовтий часто має негативну конотацію: розповсюдження пліток (жовта преса), боягузтво чи недорозвиненість (жовторотий), розлука (квіти). У Бразилії жовтий – це колір розпачу (у поєднанні з фіолетовим – символ хвороби). У Сирії – жовтий – символ смерті.

Червоний колір символізує небезпеку (у США, Японії), аристократію (у Франції), смерть (у Єгипті), життя, життєрадісність, ентузіазм (в Індії), щастя, удачу, достоїнство (у Китаї). На Заході червоний вважається сприятливим кольором, радісним і святковим (в українській мові є вираз *червоний куточок*, співпадає з такою ж конотацією в англійській: *a red-letter day* (червоний день). В українській культурі червоний символізує любов, а чорний – журбу.

Зелений люблять у Мексиці, Австралії (зелений континент), Ірландії (смарагдовий острів). У мусульманських країнах зелений – оберіг від злого ока. У Франції популярний сирій відтінок зеленого.

Оранжевий вважають стимулом атмосфери благополуччя і радості, тому, можливо, це колір одягу тибетських монахів.

Блакитний – траурний колір для китайців і символ печалі у Бразилії.

Сірий – колір елегантності у Великобританії. В українській культурі він асоціюється з сірими буднями, неясковою особистістю. Така відмінність символічного сприйняття цього кольору може пояснюватися геокліматичними розбіжностями: часто сірі від туманів пейзажі Англії контрастують з яскравою природою України.

З огляду на відмінності у конотації кольорів і відсутність деяких з них при порівнянні чи перекладі слушно зупинитися на понятті *лакуна*. Цей термін був введений у вітчизняну лінгвістику Ю.Степановим. Під лакунами розуміють базові елементи національної специфіки лінгвокультурної спільноти, які ускладнюють розуміння деяких фрагментів текстів іншочультурними реципієнтами. У більш вузькому значенні лакуни – це ті іншомовні слова чи вирази, які виражають поняття, незакріплені в мовній формі даної мови.

Розглянемо значення кольорів в українській мові, які є відносними лакунами для англійської: *білий* – недосліджений (білі плями), *зелений змії* – пияцтво, *жовтий* – старий (сало), жовтий дім – психіатрична лікарня.

Відсутність знань про особливості сприйняття лексичних одиниць з позначенням кольору в українській і англійських мовах можуть призвести до непорозумінь:

To become blue in face – побагровіти від марних спроб щось довести

To feel blue – бути у депресії

To catch somebody red-handed – зловити на гарячому

To be in the red – бути у боргу

To be in the black – мати гроші на банківському рахунку

To have blackout – втратити свідомість

Black sheep of the family – погана вівця в родині

To give a black eye – підбити око

Blackmail – шантаж

A whitebread family – традиційна і нудна у своїх поглядах і способі життя сім'я (в американському англійському)

Greenback – грошова банкнота (в американському англійському)

Green with envy – жовтий від заздрощів

Have green fingers – мати хист до садівництва.

Те, що для українця відкладається на чорний день, в англійця зберігається на дощовий (*against a rainy day*).

Адекватне розуміння національно-специфічної символіки кольорів сприятиме уникненню культурних непорозумінь у сприйнятті елементів соціального символізму комунікативної поведінки представників різних культур і вестиме до взаєморозуміння учасників комунікативного акту.

Стаття не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Важливими є питання детального вивчення соціокультурного аспекту фразеологічних одиниць з позначенням кольору, сполучуваності колірної лексики з іншими словами у певних мовах, а також з погляду компаративістики.

Література

1. Антипов Г.А., Донских О.А., Марковина И.Ю., Сорокин Ю.А. Текст как явление культуры. – Новосибирск, 1989.
2. Воробйова Л.М. Основи психолінгвістики. – Рівне, 2007.
3. Першукова О.О. Розвиток соціокультурного компонента змісту навчання іноземної мови в європейській шкільній освіті. Автореф. дис. канд. наук. – К., 2002. – 23 с.
4. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М., 2000.
5. Фрумкина Р.М. Цвет, смысл, сходство. – М., 1984.